

Huoltaja-säätiön kannanotto 14.9.2009

*Huoltaja-säätiön Kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmän kannanotto peruspalveluministeri **Paula Risikon** esitykseen sosiaali- ja terveystalouden uusiksi rakenteiksi*

Sosiaali- ja terveystaloudet (taas) uusiin rakenteisiin?

Huoltaja-säätiö tarkastelee sosiaali- ja terveystalouksien järjestämistä laaja-alaisen kunnallisen sosiaalipolitiikan näkökulmasta. Elinympäristön, sujuvan ja turvallisen arjen sekä palveluiden muodostama kokonaisuus on kuntalaisten hyvinvoinnille keskeistä. Alueet ovat erilaisia, jolloin paikalliset olosuhteet vaikuttavat oleellisesti siihen, mitä tarvitaan. Laaja-alainen alueellinen tarkastelu on myös taloudellisesti järkevää.

Huoltaja-säätiön Kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmä kantaa huolta sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuden säilyttämisestä. Asiantuntijaryhmän mielestä parhaiten palvelurakenteita uudistetaan vahvoissa peruskunnissa. Se on ensisijainen ratkaisu. Vain vahvassa peruskunnassa taloudellinen vastuu ja palveluiden järjestäminen ovat samalla toimielimellä, muissa aluepohjaisissa ratkaisuissa kunnasta tulee lähinnä vain palvelujen maksaja.

Peruspalveluministeri Risikon mukaan maahan mahtuisi 40–60 sosiaali- ja terveysaluetta, jotka olisivat riittävän vahvoja toiminnallisesti ja taloudellisesti. Ne järjestäisivät sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut ja valtaosan erityispalveluista. Ministeri edellyttäisi sosiaali- ja terveysalueilta maantieteellistä ja toiminnallista eheyttä.

Mikäli vahvan peruskunnan malli ei toteudu yksinomaisten toimintamallina lähivuosina, Kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmän mielestä sitä on täydennettävä muilla ratkaisuilla. Kaikissa ratkaisuissa on joka tapauksessa turvattava sosiaalipolitiikan ja sosiaalihuollon asiantuntijuus kunnassa.

Ratkaisuja pohdittaessa ja niistä päätettäessä keskeistä on tavoite sosiaali- ja terveystalouksien kiinteästä rakenteellisesta ja toiminnallisesta yhteydestä. Tähän viittaa myös ministeri Risikon esitys. Tältä osin hänen aloitettaan on tuettava ja sen soisi lisäävän rakentavaa keskustelua. Peruspalveluministerin esitys ansaitsee asiallisen arvioinnin ja jatkokehittelyn.

Myös ministeri Risikon esityksessä pyritään ensisijaisesti riittävän suuriin peruskuntiin, jotka voivat kantaa vastuun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä. Tältä pohjalta terveydenhuollon palveluiden uudelleen organisointiin liittyvät kannanotot ovat paremmin ymmärrettäviä. Mikäli kunta ei itse kykene kantamaan järjestämisvastuuta, kuntien välisellä yhteistoimintamallilla on mahdollista turvata kuntien järjestämisvastuun mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuus.

Esitys jatkaa Paras-hankkeen lähtökohtaa muodostaa tarkoituksenmukainen kuntakoko eli riittävän vahva peruskunta. Esityksessä oleva erikoissairaanhoidon palvelujen kotiuttaminen vahvoin peruskuntiin on toimivien palveluketjujen ja palvelujen saatavuuden kannalta kannatettavaa. Samoin myönteistä on se, että sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteyttä entisestään tiivistetään toiminnalliseksi kokonaisuudeksi.

Mikäli sosiaali- ja terveysalueet kuitenkin muotoutuisivat kuntien muodostamista kuntayhtymistä, sisältyisi tähän monia ongelmia. Suurin näistä liittyy siihen, että samalla kun huolta kannetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden tiiviistä yhteydestä, unohdetaan se, että kuntayhtymämallissa sosiaali- ja terveyspalvelut irtautuvat peruskuntien muusta toiminnasta. Peruskunnissa on taattava sosiaali- ja terveyspalvelujen strateginen ja sisällöllinen asiantuntijuus ja säilytettävä kunnallisen laaja-alaisen hyvinvointipolitiikan strateginen johtaminen.

Terveyserot ja sosiaaliset ongelmat eivät ratkea vain toimivilla sosiaali- ja terveyspalveluilla. Hyvinvointi syntyy ihmisten omissa elinympäristöissä ja sosiaalisissa verkostoissa. Sosiaalisesti turvallisen arjen rakentamiseen tarvitaan kuntien koulutuspolitiikkaa, kulttuuripolitiikkaa, maankäyttö-, kaavoitus- ja asuntopolitiikkaa, elinkeinopolitiikkaa ja työllisyyspolitiikkaa.

Ministeri Risikon aloitteessa ei suoraan puhuta uuden palvelurakenteen ohjauksesta. Ohjausmekanismina on turvattava kunnallisen itsehallinnon suoma joustavuus tarkoituksenmukaisen palvelu- ja muun kokonaisuuden muodostamiseksi. Mikäli sosiaali- ja terveyspalvelut irtautuvat peruskuntien suorasta ohjauksesta, kuntien mahdollisuus organisoida toimintaa kokonaisvaltaisesti kuntalaisten elinolojen parantamiseksi ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi heikkenee.

Toinen vähintään yhtä suuri ongelma on se, että kuntayhtymämallissa syntyy väistämättä demokratiavaje, jossa päätöksenteko siirtyy kuntalaisesta askeleen tai kaksi kauemmaksi. Tällöin kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ohenevat ja paikallisdemokratia välillistyy päätöksenteon siirtyessä toisen asteen edustuksellisuuden varaan.

Ministerin esityksen ajoitus on haasteellinen. Vaikka Paras-hankkeen etenemisessä on ollut tiettyä jäyhyyttä, parhaillaan on menossa ja jo toteutettu sekä kuntarakenteen että palvelurakenteen muutoksia eri puolilla Suomea. On tärkeää muistaa se, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistaminen on osa kuntien toimintaedellytysten uudelleen organisointia ja kehittämistä.

Jatkuvat muutokset asettavat suuria vaatimuksia johtamiselle ja työntekijöiden jaksamiselle. Niin tarpeellista kuin muutostyö onkin tuo se arkityöhön aina uusia haasteita

ja myös epävarmuutta. Muutoksia eteenpäin vietäessä on olennaista olla selvillä siitä, miten sosiaali- ja terveystalveluiden toimijat muutoutuvat jatkossa ja millä vastuilla ne järjestävät sosiaali- ja terveystalveluita. Viimeistään nyt on tehtävä selkeä ratkaisu tulevasta kuntarakenteesta ja siihen perustuvasta palvelurakenteesta.

LISÄTIETOJA

Alpo Komminaho, Huoltaja-säätiön hallituksen puheenjohtaja, puh. 044 707 7785

Harri Jokiranta, Kunnallisen sosiaalipolitiikan asiantuntijaryhmän puheenjohtaja, puh. 040 774 8402

Vuonna 1953 perustettu Huoltaja-säätiö on riippumaton sosiaalihuollon asiantuntija ja edistäjä. Se julkaisee Sosiaalitietoa, joka on sosiaalialan ainoa riippumaton ammattilehti Suomessa.

www.huoltaja-saatio.fi

www.sosiaalitieto.fi